

ИЗМЕЋУ НАУЧНОГ ВРЕДНОВАЊА И ХВАЛОСПЕВА

(*Život za ideju: misao i delo Đura Šušnjića*. Priredio Čedomir Čupić; Institut društvenih nauka, Beograd 2023, 321 str.)

Ovaj naučni zbornik je novo izdanje u okviru Eidičije Instituta za društvene nauke u Beogradu, u kojima se daју osvrti na dela његових poznatih saradnika. Nakon do sada veћ objavljenih toмова posveћених А. Крешићу и Ј. Тадићу, пред нама је треће издање тог издавачког низа, посвећено Ђуру Шушњићу, филозофу и социологу познатом у домаћој и регионалној јавности. Рецензенти ове публикације су Соња Томовић Шундић, Зорица Кубурић и Милица Јоковић Пантелић. Публикација садржи радове следећих аутора: Чече Чупића, Ивана Цвитковића, Ратка Божовића, Дражена Павлице, Слободана Гавриловића, Горана Башића, Саре Пилетић, Милана Марковића, Славе Кукића, Драгољуба Ђорђевића,

Милана Вукомановића, Мирка Благојевића, Драгана К. Вукчевића, те Ђуре Шушњића (три прилога). Обимну библиографију сачинио је Добрило Аранитовић. Осим једног раније објављеног текста у једном подгоричком часопису, сви остали прилози писани су посебно за ово издање. Већина њих је пригодног карактера („пригодничарски осврти“), укључујући сећања на лично познанство, доживљавање његових публикација и предавања, сусретања и сарадњу са Шушњићем, његово академско деловање итд. У мањини су пак прилози посвећени научној анализи његовог дела, изузев пре свега текстова Вукомановића и Благојевића о интерпретацији религије. Општа сврсисходност овог издања је недвојбена обзиром на велики број објављених радова аутора, њихов одјек на нашој интелектуалној сцени, те импозантну академску каријеру на релацији Загреб – Нови Сад – Београд – Ниш – Подгорица. Друго је пак питање саме изведбе тог пројекта, тј., да ли су приказ и оцена његовог дела овде урађени на најбољи начин, увек следећи универзално прихваћене научне стандарде. У том погледу, могле би се изразити и извесне резерве. Наиме, у складу са, у нашем културном миљеу у оваквим приликама, увреженим навикама, и овде се манифестује склоност ка претераним похвалама, те изостајање једног уравнотеженог приступа који би регистровао како достигнућа, тако и одређена отворена питања и теоријске дефиците у делима аутора. Пример узорног начина је публикација посвећена делу познатог филозофа Ненада Мишчевића у издању Института за филозофију и друштвену теорију (*Сва лица филозофије*, 2012), при чему је овом аутору у складу са добрим академским

обичајима била пружена прилика, да на крају зборника одговори на изречене коментаре и критичке примедбе приложника. Насупрот томе, све овде изложене оцене су искључиво и наглашено позитивне, уз игнорисање налаза критичке рецепције списа овог аутора, утемељених указивања на неке њихове, не безначајне недостатке. Тиме се практично следи већ познатој склоности и самог Шушњића, да критике његових теза оставља без одговора, у нескладу са његовим јавним заговарањем „дијалога”. Тако Чупић Шушњићева предавања одређује као „концерте”, те „праве чаролије узбуђења, занесењаштва и очаравања”, на којима је присутна „славска раздраганост, уз магијски и мистични ритуал”, при чему на завршетку предавања „влада осећај краја врхунске музичке мајсторије”, која „све у простору уздиже до божанских висина”. Такође се код више приложника може наћи необично и неодмерено казивање о тзв. „Ђурологији” – као „једној врсти духовне религиозности” (Г. Башић), „специфичном виду васпитања”, те ваљда и једној новоформираној дисциплини људског духа (?). Аутор се оцењује као „највећи живи мудрац” за којег се зна, „за сва времена”, „вечан”, „витез позива”, „мислилац који се игра”, те пореди и са великанима уметности, Бахом, Моцартом, Бетовеном, Чајковским... (С. Пилетић). Питање је, да ли су оваква егзалтирана претеривања била неопходна у оквирима овог издања.

У више прилога и у довољној мери је констатовано и истакнуто Шушњићево реторичко и педагошко умеће, „идејни и просветитељски утицај у јавности”, ширина његовог образовања, које укључује и област књижевности, те сензибилност за важна питања људске egzистенције и мишљења, концентрисано бављење њима током више деценија итд. Могло би се уз све уважавање рећи, да његови доприноси разматрању тих питања нису увек били истог домета, нити сасвим оригинални, али вазда подстицајни за даља разматрања. Као што је то у овом зборнику још једном утврђено, главни списи овог популарног аутора су *Појам социолошкој закона* (1967), *Критика социолошке методологије* (1973), *Рибари људских души* (1976), *Опшори критичком мишљењу* (1989), *Религија* (1998/2009), *Методологија* (2018), *Теорија културе* (2014) итд. Пре свега, прве две од наведених књига су рађене у оквирима стриктно научног приступа, док су потоње већином препознатљиве по једном допа-

дљивом есејистичком стилу, пласирању лепих формулација и цитата, те атрактивној тематици. Прва од тих публикација (*Појам социолошкој закона*) је својевремено наишла на добар пријем у струковној јавности, а друга је дуго важила као успешан и педагошки подесан уџбеник у оквирима студија социологије. Потоња књига *Методологија* није пак поновила успех *Критике социолошке методологије*, и јасно заостаје за, не једино интернационалним, већ уједно и домаћим (М. Марковић, С. Новаковић...) нивоом дискусије на ту тему. Неке од његових потоњих књига ваља пак разумети и у друштвено-културном контексту у којем су настајале, те имале и извесно еманципаторско дејство у односу на специфике тог времена.

Овај зборник пре свега ваља препоручити читаоцима, у мањој мери упознатим са нашом интелектуалном сценом позног 20. и раног 21. века и њеним утицајним актерима, јер нуди низ информација о делу и деловању аутора у том времену, тадашњим друштвеним приликама. Занимљиво је, да у овде публикованим његовим сећањима, још не налазимо лично објашњење нерасветљене околности своједобног изостајања директније сарадње са, у свету признатом школом „праксис-филозофије” – како њеним загребачким, тако и београдским крилом – упркос извесне идејне блискости. Прогноза приређивача Ч. Чупића, да ће право Шушњићево „место у интелектуалној заједници и на интелектуалној лествици” убудуће бити „на врху те лествице и заједнице”, те поређење са делима других наших значајних аутора (попут М. Марковића, Н. Милошевића, М. Ђурића, С. Марића) би ипак могла сачекати једно обухватније критичко вредновање његовог дела.

ДРАГАН ЈАКОВЉЕВИЋ¹

Универзитет Црне Горе, Подгорица
draganjakovljevicnk@gmail.com

¹ Драган Јаковљевић (Зајечар 1953). Редовни професор филозофије (епистемолошке и етичке дисциплине) на Универзитету Црне Горе у пензији.